

Edmund Rink

"Die Sachverhaltsproblematik in der Phänomenologie und bei Thomas von Aquin", J. Habbel, Regensburg 1960 : [recenzja]

Collectanea Theologica 38/4, 201-202

1968

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

miejsca na fakt, że niemieccy osadnicy mogli na tym „obszarze” ulec polonizacji. Z uznaniem witamy rozproszone w książce akcenty pojednania, którego patronkę słusznie autor upatruje w osobie św. Jadwigi, z szacunkiem również odnosimy się do jego uczuć narodowych, jednakże wyżej przedstawionych poglądów naświetlających historię Śląska i jego „przeznaczenie” nie podzielamy.

J. K.

I. HABEL, *Die Sachverhaltsproblematik in der Phänomenologie und bei Thomas von Aquin*, Regensburg 1960, Verlag Josef Habel, s. 165.

Celem pracy Irmingardy H a b b e l jest przeciwstawienie sobie dwu sposobów wyjaśniania jednego i tego samego w zasadzie fenomenu, określanego terminem *Sachverhalt*, tłumaczonego na język polski przez „stan rzeczy” (por. *Słownik terminologiczny*. Skorowidze, w opr. P. Waszczenko, w: E. Husserl, *Idee*, PWN 1967, s. 544). Stąd całość materiału podzielona została na dwie części: *Problematyka stanu rzeczy w fenomenologii* (s. 19—87) oraz *Problematyka stanu rzeczy u Tomasza z Akwinu* (s. 91—160).

W fenomenologii określa się przez pojęcie stanu rzeczy specyficzny korelat sądu. Ponieważ problematyka stanu rzeczy przynależy z jednej strony do zakresu logiki, jako że chodzi o korelat sądu, a z drugiej strony charakter przedmiotowy korelatu sądu oddaje go zakresowi ontologii, autorka analizuje zagadnienie na obu płaszczyznach i to zarówno w fenomenologii jak i u Tomasza.

Nakreślając etapy rozwoju pojęcia i problematyki stanu rzeczy w fenomenologii uwzględnia H a b b e l następujących jej przedstawicieli: Meinonga, Husserla, Pfändera, Reinacha oraz Conrad-Martius, której przemyślenia w tym zakresie zostały najszerzej przez autorkę uwzględnione.

Fenomenologia już w swoich początkach stosuje pojęcie stanu rzeczy dla określenia szczególnego rodzaju przedmiotu, na który zdaje się wskazywać dodane do pojęcia rzeczy (*Sache*) pojęcie jej stanu, jej zachowania się (*Verhalten*). Odrębność stanu rzeczy od przedmiotu ujawnia się w przejściu od zwykłego oglądu (np. czerwonej róży) do upewnienia się (czy róża jest czerwona) i do stwierdzenia (że róża jest czerwona). Niezauważenie następuje w procesie poznania przejście od przedmiotu do stanu rzeczy; właściwy przedmiot rozważań został zmieniony, o czym świadczy fakt, że miejsce określenia rzeczownikowego (czerwona róża) zajmuje forma zdaniowa (róża jest czerwona). W ten sposób doszła fenomenologia do określenia stanu rzeczy jako specyficznego korelatu sądu. Od „zwykłego przedmiotu różni się stan rzeczy przez to, że stanowi coś przedmiotowego rozczłonkowanego. W sądzie „róża jest czerwona” nie chodzi bowiem o „czerwoną różę” w całości, lecz o „bycie czerwonym róży”. Takie potraktowanie zagadnienia zrodziło — jak pokazuje autorka — pytanie, czy owo zgodne z sądem rozczłonkowanie nie stanowi zafalszowania przedmiotu, czyli gwarantuje ono obiektywność sądu. Odpowiedź, jaką daje fenomenologia, utrzymuje, że stan rzeczy będąc czymś obiektywnym, nie jest jednak przedmiotem, lecz czymś, co z siebie jest „dopasowane” do przedmiotu. Innymi słowy w rozróżnieniu przedmiotu i stanu rzeczy chodzi o dwie formy przedmiotu, a nie o ich substancjalne rozdzielenie.

W ekspozycji poglądu Tomasz z Akwinu na zagadnienie stanu rzeczy uniknęła H a b b e l zasadniczego nieporozumienia, które mogło wyniknąć z zasugerowania się przyjętym przez niektórych autorów rozumieniem stanu rzeczy — terminu stosowanego w nowoczesnej filozofii — jako tomaszowego *dispositio rei*. Mając na uwadze przeanalizowane w pierwszej części pracy

zakres, jaki fenomenologia przypisuje określeniu „stan rzeczy”, wykazuje autorka, że *dispositio rei*, wyrażające u Tomasza jedynie „reprezentację czystą, lecz złożoną, która poprzedza sąd, nie wyczerpuje treści pojęcia stanu rzeczy w wersji fenomenologicznej. Tak ograniczone pojęcie stanu rzeczy stanowiłoby jedynie korelat sądu przedstawionego (*Urteils blasse Aufstellung*) a nie korelat sądu wydanego (*Urteil als Behauptung*), jak go chce rozumieć fenomenologia. Na odpowiednik fenomenologicznego pojęcia stanu rzeczy składa się, zdaniem autorki, w nauce Tomasza zarówno *dispositio rei* — korelat sądu przedstawionego (*propositio*) jak i *enuntiabile* — korelat wypowiedzi (*enuntiatio*) i sądu (*iudicium*). Dzięki takiemu podejściu Habbel rekonstruuje w ramach nauki Tomasza nawet w pewnym sensie szersze od fenomenologicznego pojęcie stanu rzeczy.

Szczegółowe przebadanie interesującego autorkę problemu doprowadziło ją do stwierdzenia, że podczas gdy w fenomenologii stan rzeczy jest czymś przedmiotowym poznawczo rozczłonkowanym, w ujęciu Akwinaty przedstawia się on jako pewna złożona konstrukcja.

Uchwycenie stanu rzeczy spełnia w fenomenologii funkcję poznawczą bezpośredniego „ujmowania” (*Greifen*) samego przedmiotu; u Tomasza jest to funkcja odtwarzania przedmiotu w intelekcie, połączona jednak z wnikliwszym jego poznaniem. Habbel zwraca bowiem uwagę na fakt, że samo już zapoczątkowanie procesu poznania od jawiących się nam rzeczy — element wspólny nauki tomaszowej i fenomenologii — przeniknięte jest u Tomasza większą „refleksyjnością” w tej mierze, w jakiej mimo wszystko punkt wyjścia poznania ludzkiego widzi on w człowieku, a obiektywność tego poznania wynika u niego z konstytutywnej relacji człowieka do bytu. W rezultacie uchwycenie stanu rzeczy jest — zdaniem autorki — w ujęciu Tomasza racjonalną „koleiną wiodącą”, na której poznający wnika intencjonalnie w głębię bytowości, tj. „konstytutywności” jakiejś rzeczy, a nie „chwytem” (*Griff*) przy pomocy którego „obejmuje się” (*umfasst*) przedmioty.

Chociaż pojęcie stanu rzeczy nie zostało u Tomasza wypracowane z taką wyrazistością jak u fenomenologów, a problematyka jakiej dotyczy doczekała się dopiero współcześnie szczegółowego rozpracowania, monografia Habbel uwidoczniła zasadniczy walor odnośnej koncepcji Akwinaty — jej wynikający z jednolitej metafizyki, pogłębiony i zwarty charakter.

KS. EDMUND RINK, PELPLIN — LUBLIN

B. BORUCKI, *Verständliche Philosophie. Hauptfragen*, Köln 1967, Verlag Wort und Werk, s. 206.

Zamiarem Brunona Boruckiego SJ jest zapoznanie szerszych kręgów inteligencji z podstawowymi zagadnieniami filozofii. Dla jasności obrazu zrezygnował on z prezentacji historycznego procesu rozwoju poszczególnych problemów. Ujęty w systematyczną całość materiał jest — jak informuje autor — rezultatem dyskusji na tematy filozoficzne prowadzonych w gronie studentów różnych kierunków studiów. To z pewnością ułatwiło autorowi przekazanie wykładu w formie prostej i dostępnej dla czytelnika nieprzygotowanego filozoficznie.

Zasadniczym punktem odniesienia rozważań jest człowiek. Rozdział wprowadzający o charakterze teoriopoznawczym (*I. Der Mensch und sein Erkennen*) ukazuje — na tle współczesnych tendencji do relatywizowania (zwłaszcza w zakresie nauk przyrodniczych) poznania ludzkiego — człowieka jako istotę obdarzoną podstawową zdolnością poznawczego uchwycenia realnego świata.